

Верховний
Суд

Адвокатська монополія: правові висновки Верховного Суду

Віталій Уркевич,
суддя Великої Палати Верховного Суду

VII Східноукраїнський юридичний форум
м. Харків, 24 травня 2019 року

Конституція України

- **ВИКЛЮЧНО адвокат** здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення (частина 4 статті 131-2);
- представництво у справах, розпочатих **після 30 вересня 2016 року**, відповідно до статті 131-2 Конституції виключно адвокатами здійснюється у:
  - Верховному Суді та судах касаційної інстанції з **1 січня 2017 року**;
  - судах апеляційної інстанції – з **1 січня 2018 року**;
  - судах першої інстанції – з **1 січня 2019 року**

Конституція України

- представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно адвокатами здійснюється з 1 січня 2020 року
- представництво в суді у провадженнях, розпочатих до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», тобто до 30 вересня 2016 року, здійснюється за правилами, які діяли до набрання ним чинності, - до ухвалення у відповідних справах остаточних судових рішень, які не підлягають оскарженню (підпункт 11 пункту 16-1 Розділу XV «Перехідні положення»)

Процесуальне законодавство

- представництво у суді, як вид правничої допомоги, здійснюється виключно адвокатом (професійна правнича допомога), крім випадків, встановлених законом
- представником у суді може бути адвокат або законний представник
- повноваження адвоката як представника підтверджуються довіреністю або ордером, виданим відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»

- адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги (ст. 26)
- документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правової допомоги, можуть бути: 1) договір про надання правової допомоги; 2) довіреність; 3) ордер; 4) доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги

Ордер на надання правничої ДОПОМОГИ

- письмовий документ, що посвідчує повноваження адвоката на надання правової допомоги;
- видається адвокатом, адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням та повинен містити підпис адвоката;
- Положення про ордер на надання правничої (правової) допомоги затверджене рішенням Ради адвокатів України від 12 квітня 2019 року №41

Оформлення ордеру

- бланки ордерів згідно затверджені типової форми генеруються в «Особистому кабінету адвоката» на офіційному веб-сайті Національної асоціації адвокатів України
- у відповідній графі ордеру на надання правової допомоги має бути зазначена «назва органу, в якому надається правова допомога»

Форма ордеру

- типова форма ордеру, виготовлена друкарським способом, може використовуватися до 1 січня 2022 року
- типова форма ордеру, виготовлена друкарським способом, може використовуватися після 1 січня 2022 року до закінчення повноважень адвоката у конкретній справі (провадженні)

**ПРАВОВІ ВИСНОВКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ
ЩОДО ПРЕДСТАВНИЦТВА АДВОКАТАМИ
ТА ОФОРМЛЕННЯ ЇХ ПОВНОВАЖЕНЬ**

Адвокат чи самопредставництво?

- Представництво юридичної особи – відповідна посадова особа (не керівник) або ж виключно адвокат?
- Позиція Великої Палати ВС:
  - у порядку самопредставництва юридичну особу може представляти за посадою її керівник або інші особи, повноваження яких визначені законодавством чи установчими документами;
  - особи, які представляють юридичну особу за довіреністю і виконують процесуальні дії на підставі наданих їм довіреністю повноважень, виступають від імені цієї особи як довірителя, а не в порядку самопредставництва

постанова ВП ВС від 21 березня 2018 року у справі № 914/2771/16, провадження № 12-24гс18 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73054751>

Адвокат чи самопредставництво?

Окрема думка суддів Бакуліної С.В. та Прокопенка О.Б.:

- юридична особа **не могла бути позбавлена права** на звернення із касаційною скаргою **шляхом безпосереднього представництва** своїх законних інтересів у суді, зокрема, керівниками суб'єктів господарювання або штатними юрисконсультами, юристами – працівниками власних структурних підрозділів;
- винятки щодо представництва іншими, крім адвокатів, особами мають бути **врегульовані на законодавчому рівні**, що обумовлено особливостями категорії справи, правовідносин чи статусом особи, права, свободи чи законні інтереси якої підлягають захисту;
- **право на професійну правничу допомогу**, яке за своєю суттю є забезпеченою законом **можливістю, а не обов'язком**, мати та використовувати таке благо, є похідним від гарантованого Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод права на суд, яке встановлене для сприяння останньому, а не на його обмеження

Довіреність адвоката

Чи є обов'язковою вказівка в довіреності, що вона видана на ім'я адвоката?

Позиція об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі ВС:

- законодавство не встановлює, що в довіреності, виданій на ім'я фізичної особи - адвоката, **обов'язково зазначається про те, що такий представник є саме адвокатом;**
- особа, яка здійснює представництво за довіреністю, **повинна мати статус адвоката й отримати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.** Довіреність визначає лише повноваження адвоката, межі наданих представникові прав та перелік дій, які він може вчиняти для виконання доручення

постанова ОП КГС ВС від 12 жовтня 2018 року у справі № 908/1101/17
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77397730>

Ордер та договір про надання правової допомоги

- Чи потрібно одночасно з ордером надавати договір про надання правової допомоги?
- Позиція Великої Палати ВС (1):
  - ордер є самостійним документом, що підтверджує повноваження адвоката. Надання договору про правничу допомогу, його копії або витягу разом із ордером законодавство України не вимагає;
  - ордер може бути оформлений адвокатом (адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням) лише на підставі вже укладеного договору;

Ордер та договір про надання правової допомоги

- Позиція Великої Палати ВС (2):
  - адвокат несе кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення суду про повноваження представляти іншу особу в суді, а так само умисне невнесення адвокатом до ордера відомостей щодо обмежень повноважень, установлених договором про надання правничої допомоги (ст. 400¹ Кримінального кодексу України).

постанова ВП ВС від 05 грудня 2018 року, справа № П/9901/736/18, провадження № 11-989зai18 <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78378934>

Документи адвоката (1)

- Позиція ВС:
  - з наданого ордера вбачається, що особі надається правова допомога на підставі договору про надання правової допомоги у **Верховному Суді України**. Звідси касаційна скарга підписана представником скаржника, який **не підтвердив свої повноваження** на представництво особи у **Верховному Суді**

ухвала КАС ВС від 21 червня 2018 року, справа №812/481/18,
адміністративне провадження №К/9901/53594/18
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74870796>

Документи адвоката (2)

- Позиція ВС:
  - до касаційної скарги не додано документів, що підтверджують статус представника скаржника як адвоката (завірених копій свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю або посвідчення адвоката України), тобто вона підписана особою, яка не має права її підписувати

ухвала КАС ВС від 16 квітня 2019 року, справа
№360/3690/18, адміністративне провадження
№К/9901/9696/19

<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81214766>

Документи адвоката (3)

- Позиція ВС:
  - касаційна скарга підписана представником позивача, однак документи, що підтверджують правовий статус представника позивача як адвоката, не надано. На підтвердження повноважень надано **копію довіреності, яка не засвідчена у встановленому законом порядку** та не може бути оцінена судом як документ, що посвідчує повноваження останнього на представництво

ухвала від 19 вересня 2018 року, справа № 826/25365/15, адміністративне провадження № К/9901/61349/18

<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76582469>

Малозначні справи

- Позиція ВС:
  - у процесуальному законодавстві визначено право **представництва у малозначних спрах** особою, яка досягла 18-ти років, має цивільну процесуальну дієздатність. Це право є винятком, передбаченим законом стосовно розгляду малозначних спорів;
  - представництво інтересів учасника малозначної справи може здійснюватися **не тільки виключно адвокатом, а й іншим законним представником** із наданням доказів суду щодо уповноваження такої особи на представництво
- постанова КГС ВС від 02 жовтня 2018 року, справа №910/2915/18 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76933013>

Дякую за увагу!